

Vergaderjaar 2023–2024

24 724

Studiefinanciering

Nr. 238

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 april 2024

Na het tweeminutendebat over Onderwijskwaliteit in het hoger onderwijs van 24 oktober 2023 heeft uw Kamer de motie Krul en Peters¹ aangenomen. Deze motie verzoekt de regering om:

1. binnen de financiële kaders van het studiefinancieringsstelsel opties uit te werken waarmee studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen een korting op hun studieschuld krijgen wanneer ze versneld aflossen;
2. de informatievoorziening voor studenten te verbeteren, waaronder het opnemen van een banner «geld lenen kost geld» op de website van DUO;
3. samen met in ieder geval VNO-NCW en MKB-Nederland opties uit te werken waarmee werkgevers de mogelijkheid hebben om oud-studenten te helpen bij het afbetalen van hun schulden;
4. samen met (oud-)studenten opties uit te werken waardoor studenten geholpen worden om verstandige keuzes te maken bij het aangaan van een studielening en oud-studenten geholpen worden om verstandige keuzes te maken bij het (versneld) aflossen van hun lening.

Ik ben in mijn brief van 21 december 2023 ingegaan op de eerste twee verzoeken². Ik ga in voorliggende brief in op het derde en vierde verzoek van de motie over informatievoorziening aan studenten en hulp bij aflossing door werkgevers.

Hulp werkgevers bij aflossen studieschuld werknemers

Het aflossen van een studielening is allereerst de verantwoordelijkheid van oud-studenten. Zij hebben voor hun opleiding gebruikgemaakt van studiefinanciering en daarbij keuzes gemaakt hoe ze wilden leven en

¹ Kamerstukken II 2023/2024, 31 288, nr. 1085.

² Kamerstukken II, 2023/2024, 36 410-VIII, nr. 36.

studeren en hoeveel zij daarvoor wilden lenen. Inkomen uit een eigen bedrijf of loon stellen hen in staat de studielening af te lossen. Daarbij beschermt de draagkrachtregeling oud-studenten. De maximale aflossing is afhankelijk van de hoogte van het inkomen. Een eventuele restschuld wordt kwijtgescholden en studenten mogen onbeperkt extra aflossen.

Ambtenaren van mijn ministerie hebben met VNO-NCW en MKB Nederland en met de Algemene Werkgeversvereniging Nederland (AWVN) over deze motie gesproken. Deze organisaties zien voor werkgevers geen brede verantwoordelijkheid voor de aflossing van studieleningen van hun werknemers. Een bedrijf kan wel vrijwillig kiezen om de werknemers te willen helpen bij het aflossen van hun studieschuld. Een dergelijke arbeidsvoorwaarde kan onderscheidend zijn om werknemers te werven en te binden. Ook kan een bedrijf hier vanuit sociale betrokkenheid voor kiezen.

Een aantal bedrijven heeft beleid vastgesteld of collectieve afspraken gemaakt voor hulp bij het aflossen van de studieschuld van hun werknemers. Dit doen zij binnen de daarvoor geldende fiscale regels. Er zijn geen cijfers beschikbaar hoe vaak dit voorkomt. Er is wel een aantal voorbeelden bekend. In januari 2024 heeft bijvoorbeeld KPN een nieuwe cao afgesloten, waarbij één van de keuzeopties is om één keer per twee jaar fiscaal vriendelijk 5.000 euro af te lossen op de studieschuld³. Ook in januari 2024 heeft VGZ een nieuwe cao afgesloten waarin de zorgverzekeraar voor 2024 maximaal 200.000 bruto beschikbaar stelt voor het ondersteunen van medewerkers met een studieschuld veroorzaakt door het leenstelsel⁴. Een ander voorbeeld is het waterschap Aa en Maas dat voor nieuwe werknemers in een periode van vijf jaar maximaal 15.000 euro aflost op de studieschuld. De werknemers van het waterschap zijn hierover inkomstenbelasting verschuldigd⁵. Ook het Rijk als werkgever voor de sector Rijk heeft recent in het onderhandelaarsakkoord hierover afspraken gemaakt. Een werknemer kan vanaf 2025 jaarlijks 2.000 euro bruto vanuit het Individueel Keuze Budget (IKB) inzetten om af te lossen op de studieschuld. De werknemer heeft over dat bedrag een bruto-netto voordeel⁶.

Een bijdrage aan de aflossing door een werkgever is fiscaal gezien loon waarover de werknemer inkomstenbelasting verschuldigd is. Dat geldt in principe ook als de werkgever rechtstreeks bij DUO een aflossing zou doen. Een werkgever kan er nu al voor kiezen ook de inkomstenbelasting voor haar rekening te nemen. Dit kan bijvoorbeeld door het afgeloste bedrag te bruteren⁷. Ook kan deze bijdrage onbelast aan een werknemer worden vergoed door deze ten laste te brengen van de vrije ruimte in de werkkostenregeling⁸. Bij overschrijding van de vrije ruimte is de werkgever hierover eindheffing verschuldigd.

VNO-NCW en MKB Nederland en AAVN hebben geen behoefte aan beleid vanuit het kabinet om aflossing door werkgevers te stimuleren. Werkgever(s) en werknemer(s) kunnen daar desgewenst – individueel of

³ <https://www.overons.kpn/nieuws/nieuwe-2-jarige-kpn-cao-gemiddeld-85-loonsverhoging-in-2-jaar-en-meer-keuzevrijheid-voor-alle-medewerkers/>.

⁴ <https://www.cnvvakmensen.nl/diensten/zorgverzekeraars/cao-vgz/nieuws/partijen-bereiken-onderhandelingsresultaat-cao-vgz-2024-01-11/>.

⁵ <https://www.aaenmaas.nl/werkenbij/arbeidsvoorwaarden>.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/03/29/akkoord-over-nieuwe-cao-rijk>.

⁷ Bruteren is het bruto bedrag zodanig verhogen, dat na belastingheffing het bedrag overblijft waarmee de lening kan worden afgelost.

⁸ Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met het zogenaamde gebruikelijkheids criterium.

collectief – met elkaar afspraken over maken. Ik deel deze lijn van de werkgeversorganisaties.

Hulp bij verstandig lenen en verstandig aflossen

(Oud-)studenten hebben goede informatie nodig over de te maken keuzes bij het aangaan en aflossen van een studielening. Deze informatie moet vervolgens ook via de juiste kanalen bij de (oud-)student terecht komen. Volgens het Nibud Studentonderzoek uit 2021 heeft bijna driekwart van de studenten behoefte aan informatie over studeren en geldzaken⁹. Studenten hebben het meest behoefte aan informatie over wat de financiële gevolgen zijn van lenen (55 procent), hoe en wanneer ze hun studieschuld moeten afbetalen (44 procent) en of ze in aanmerking komen voor toeslagen (36 procent).

DUO helpt studenten bij het maken van bewuste keuzes over hun studielening met duidelijke informatie over de voorwaarden en gevolgen. De informatie die DUO met studenten deelt is in kaart gebracht in de brief die ik uw Kamer eind 2023 heb gestuurd¹⁰. Ook biedt DUO rekentools aan waarmee studenten kunnen berekenen hoeveel ze kunnen lenen om hun studie te bekostigen. DUO is echter geen financieel adviseur. DUO kan studenten niet adviseren over welke keuzes de verstandigste keuzes zijn. De «verstandige keuze» is afhankelijk van de persoonlijke (financiële) situatie van (oud-)studenten en de wensen en verwachtingen die zij hebben voor hun toekomst.

Verstandig lenen

Mijn ministerie heeft samen met de studentenorganisaties ISO en JOBmbo opties in kaart gebracht waardoor studenten geholpen worden om verstandige keuzes te maken bij het aangaan van een studielening. Deze opties leggen de focus op nudging¹¹, het verbeteren van de DUO website, het proactief voorlichten over studiefinanciering op de middelbare school en het in kaart brengen van de mogelijkheden van een DUO-applicatie op de telefoon. DUO is structureel in contact met studenten en studentenorganisaties. In deze bestaande contacten worden deze opties verder uitgewerkt.

Zo werkt DUO binnen het netwerk van Student Centraal¹² met studenten, onderwijsinstellingen en overheidsinstellingen aan het verbeteren van de informatievoorziening en dienstverlening voor (aankomend) studenten. Studenten en studentenorganisaties kunnen via Student Centraal voorstellen doen voor het stimuleren van verstandige beslissingen met betrekking tot het aangaan en terugbetalen van studieleningen. Studentenorganisaties hebben daarnaast directe toegang bij DUO om suggesties mee te geven. Onderzoekers van DUO bezoeken scholen, gaan de straat op of werven online mensen die hun ervaringen willen delen. DUO doet regelmatig onderzoek («User Experience») naar «klantbeleving» en op «doelgroep-dinsdag» kunnen studenten hun feedback op diensten en producten geven. DUO heeft ook een jongerenraad, waarin zij met een groep studenten allerhande zaken bespreekt.

Verbeteringen over de informatievoorziening en dienstverlening worden bij DUO in een continu proces doorgevoerd. Zo zijn er eind maart 2024

⁹ Rapport Nibud Studentonderzoek (2021) - Nibud.

¹⁰ Kamerstukken II, 2023/2024, 36 410-VIII, nr. 36.

¹¹ Nudging is het subtiel stimuleren van gewenst gedrag op basis van gedragspsychologie.

¹² Student Centraal is een netwerkorganisatie die kennis uitwisselt en inspelt op de behoeften van (aankomend) studenten.

verschillende aanpassingen op het aanvraagsscherm van de DUO website doorgevoerd. Daarbij zien studenten bij de aanvraag van een rentedragende lening als laatste stap een overzichtsscherm met de belangrijkste punten die zij moeten weten over de lening die zij aangaan, waarna zij dit actief moeten bevestigen. Ook de aanvullende beurs die automatisch staat aangevinkt, is hiervan een uitkomst. Een ander voorbeeld is dat het leenbedrag bij de start van de aanvraag niet op «maximaal» staat. Een student moet zelf kiezen welk bedrag diegene invult. Ook werkt DUO aan het «mobile friendly» maken van haar website. Als dit is afgerond gaat DUO onderzoeken of er een brede behoefte is aan een app.

Verstandig aflossen

DUO heeft veel kennis van en ervaring met informatievoorziening rond het aangaan van lening. De kennis over het aflossen van een lening is beperkter. DUO en het Kenniscentrum Psychologie en Economisch Gedrag onderzoeken momenteel hoe (oud-)studenten het beste kunnen worden ondersteund bij het maken van een verstandige keuze voor de aflossing van hun studieschuld. Het maken van weloverwogen keuzes is belangrijk, omdat het terugbetalen van de studieschuld grote financiële consequenties kan hebben. De onderzoekers kijken naar de keuzes die oud-studenten maken bij het aflossen van hun studieschuld en wat hun overwegingen zijn. Verder wordt onderzocht wat het kennisniveau van oud-studenten is van de aflosvoorwaarden en hoe ze omgaan met hun schuld. Het onderzoek wordt voor de zomer afgerond. DUO zal de aanbevelingen gebruiken om (oud-)studenten beter van dienst te zijn bij het maken van verstandige keuzes bij het aflossen van hun studieschuld.

Tot slot

Ik deel de mening van de leden dat goede informatie over de studiefinanciering en specifiek over verstandig lenen en aflossen belangrijk is. Dit uitgangspunt is ook in het beleid zelf zichtbaar. Bijvoorbeeld door de draagkrachtregeling, waarbij oud-studenten aflossen naar draagkracht en een eventuele restschuld wordt kwijtgescholden. Ik blijf de financiële situatie van studenten volgen door in gesprek te blijven met studenten en door het laten uitvoeren van onderzoek. Vanaf september 2024 worden ook koopkrachtberekeningen van studentenhuishoudens door het Nibud gepubliceerd. Tenslotte blijft DUO continu verder werken aan verbetering van de informatievoorziening.

Ik beschouw met deze brief en de brief van 21 december 2023 de motie als afgedaan.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf